

УДК 330.101:330.341

JEL Classification: O33

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-05>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМАТИКА СЬОГОДЕННЯ

ACTUAL ISSUES OF ACCOUNTING POLICY ORGANIZATION IN IN- STITUTIONS OF HIGHER EDUCATION: TODAY'S ISSUES

Атамас О. П.

Кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

Oleksandr Atamas

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting,
Taxation and Management of Financial and Economic Security,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine

У статті проаналізовано роль облікової політики, розглянуто комплекс проблем формування та проведення облікової політики на платформах закладів вищої освіти та розкрито шляхи вирішення актуальних проблем сьогодення, які пов'язані із організацією облікової політики у закладах вищої освіти. В контексті проведеного дослідження проаналізовано термін «облікова політика» у відповідності із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. У дослідженні розкрито та охарактеризовано систему принципів, за якими заклади вищої освіти в Україні складають щорічну облікову звітність, провадять облікову політику на своїх платформах та впроваджують кращі світові практики у своїй діяльності. Крім того, у матеріалах статті проаналізовано вплив облікової політики на фінансову стійкість закладів вищої освіти, запропоновано комплекс рекомендацій щодо вдосконалення облікової політики та впровадження закордонного досвіду в Україні.
Ключові слова: облікова політика; освіта; імплементація; проблема; організація; формування, аналіз.

The article analyzes the role of accounting policy, considers the set of problems of forming and implementing accounting policy on the platforms of higher education institutions, and reveals the ways to solve current problems related to the organization of accounting policy in higher education institutions. In the context of the research, the term «accounting policy» was analyzed in accordance with the Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting» and International Accounting Standards. The study revealed and characterized the system of principles by which higher education institutions in Ukraine prepare annual accounting reports, conduct accounting policies on their platforms, and implement best global practices in their activities. In addition, the article analyzes the impact of accounting policy on the financial stability of higher education institutions, offers a set of recommendations for improving accounting policy and implementing foreign experience in Ukraine. Globalization transformations in the economy of Ukraine form qualitatively new priorities for the sustainable development of accounting policy on the platforms of higher education institutions. In particular, the complex of fundamental factors of the external and internal environment, which have an impact on the formation of accounting policy, its priorities and development, needs to be expanded and detailed. Since education is the key to innovation, transformational changes, SMART-development of the national economy, accounting policy in this area is an urgent issue of our time, forming the prerequisites for overcoming crisis phenomena and ways to improve economic changes. The issue of the organization of accounting in institutions of higher education becomes of primary importance and becomes an urgent problem of ensuring sustainable economic development on Ukraine's path to European integration processes and the international practice of corresponding changes. Thus, the formation and development of accounting policy in institutions of higher education is a prerequisite for the development of not only the field of education, but also the direct improvement of the state of economic processes and the development of the competitiveness of country's economy.
Key words: accounting policy; education; implementation; problem; organization; formation; analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку у закладах вищої освіти потерпає постійних змін та інновацій. У зв'язку із цим, є достатньо проблематичним забезпечення сталого покрокового механізму розвитку облікової політики в даній сфері з урахуванням кращих міжнародних практик. Необхідність вибору методів, принципів та процедур бухгалтерського обліку на платформах закладів вищої освіти вимагають постійного пристосування до змін факторів, впливу, нормативно-правового регулювання. Таким чином, питання перегляду, аналізу, пошуку інноваційних механізмів розвитку облікової політики у закладах вищої освіти є важливим завданням в сфері освіти на національному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Вивченню питання організації облікової політики у бюджетних установах присвячені роботи таких науковців, як: Костишин Н. С. [1], Коваль Л. В. [2], Лісна І. В. [3], Подолянчук О. А. [4], Романів Є. М. [5], Харчук Ю. Ю. [6], Чебанова Н. В. [7] та інших.

Однак, не зважаючи на значну кількість проведених наукових досліджень з означеного питання, завдяки постійним змінам та нововведенням у нормативно-правовій базі, - вивчення даного питання було і залишається актуальним та потребує всебічного аналізу з урахуванням необхідності внесення відповідних пропозицій щодо вдосконалення облікової політики у закладах вищої освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Інноваційний розвиток та трансформаційні зрушення у національній економіці сформували концептуально нові вимоги до ведення облікової політики на платформах закладів вищої освіти, а тому дане питання не викликає сумнівів у своїй актуальності та потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз актуальних питань організації та пошук пріоритетних напрямів розвитку облікової політики у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Станом на сьогоднішній день облікова політика є одним із головних інструментів управління обліковим процесом на платформі закладів вищої освіти в Україні. А тому є об'єктивним, що стратегія довгострокового розвитку закладу вищої освіти та формування пріоритетів його сталого розвитку залежить від сформованої облікової політики, аспектів її розвитку та шляхів запро-

вадження інноваційної діяльності у означеному питанні. У зв'язку із залученням закладів вищої освіти до сфери ринкових відносин значно розширилось коло інтересів щодо напрямів їх підприємницької діяльності, а тому, - і акценти організації облікової політики у довгостроковій перспективі набули першорядного значення. В аспекті цього облікова політика стає запорукою не лише комплексу внутрішніх питань закладу вищої освіти, а й виходить на новий рівень – формуючи інформаційні пріоритети для прийняття управлінських рішень у довгостроковій перспективі, забезпечуючи актуальність та нагальну потребу у вирішенні сукупності фінансових питань. Щодо національної нормативно-законодавчої бази, то відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [9].

Крім того, на сьогоднішній день освіта є рушійною силою національного прогресу, ключовою характеристикою сталого розвитку економіки в контексті трансформацій, створюючи комплексну трансформацію процесів економічних перетворень. Однак, першочергового вирішення у контексті становлення та розвитку облікової політики у закладах вищої освіти потребують такі питання, як:

- 1) специфічний підхід до ведення облікової політики на платформах закладів вищої освіти;
- 2) надмірні матеріальні витрати, які пов'язані із вирішенням комплексу проблем, що виникають через неузгодженість та невпорядкованість програмних засобів ведення облікової політики у закладах вищої освіти;
- 3) проблематика відображення в єдиній системі обліку різноманітних видів діяльності закладів вищої освіти (наприклад, для закладів вищої освіти державної форми власності – бюджетної діяльності, а для закладів приватної форми власності – комерційної діяльності);

Хоча заклади вищої освіти функціонують на правах державної чи комунальної власності, специфіка їх діяльності та потреби населення в необхідності збільшення кількості й якості освітніх послуг зумовили їх надання на комерційній основі, ведення господарської діяльності в межах визначених законодавством. Впровадження у невиробничій сфері нового господарського механізму, використання різних форм господарювання, як надання в оренду приміщень, реалізація продукції виготовленої в учбових майстернях, індивідуальна трудова діяльність, виконання науково-дослідницьких робіт за госпрозрахунковими угодами, надання платних послуг, – призвели до поєднання у закладах вищої освіти бюджет-

ного фінансування та комерційної діяльності [5, с. 153].

Таким чином, різноманітність видів діяльності закладів вищої освіти та певна проблематика ведення програмного забезпечення створюють нагальну необхідність запровадження комплексно нових механізмів та засобів ведення облікової політики на платформах закладів вищої освіти, що відобразатимуть їх повноцінну господарську діяльність та різноманітність відповідних операцій.

З огляду на вищеописану проблематику контекст облікової політики закладів вищої освіти необхідно аналізувати в двох ключових аспектах: по-перше, методичних основах бухгалтерського обліку, а по-друге, - організації обліку. У такому форматі облікова політика закладів вищої освіти повинна включати такі основоположні складові, як:

- методичні аспекти;
- організаційні аспекти;
- технічні аспекти.

Взаємозв'язок означених складових є передумовою для становлення та розвитку облікової політики на платформах закладів вищої освіти в країні, формуючи базові пріоритети для облікового простору та враховуючи інноваційні аспекти сталого розвитку.

У контексті означеної проблематики детального аналізу потребують одразу декілька відповідних ключових характеристик:

- 1) аналіз організаційної структури бухгалтерської служби закладу вищої освіти;
- 2) оцінка та детальний аналіз руху облікової інформації в контексті функціонування облікової політики на платформі закладу вищої освіти;
- 3) оцінка специфіки витрат закладу вищої освіти стосовно різноманітних видів господарської діяльності;
- 4) формування та оцінка інформаційних аспектів ведення облікової політики на платформі закладів вищої освіти;
- 5) використання різноманітних автоматизованих систем обліку на платформах закладів вищої освіти;
- 6) оцінка впливу різних рівнів акредитації закладу вищої освіти на його облікову політику.

Зокрема, наслідуючи практику закладів вищої освіти розвинених країн світу, необхідним є формування облікової політики в національному контексті у двох напрямках:

- 1) облікова політика закладів вищої освіти в частині управлінського обліку;
- 2) облікова політика закладів вищої освіти в частині фінансового обліку.

На основі проведеного дослідження, можна зазначити, що в Україні, на сьогоднішній день, існує велика кількість закладів вищої освіти різних форм власності, при чому кожна установа, університет, інститут обирає свій метод обліку, свою облікову політику, яка в подальшому допомагатиме в веденні обліку, адже кожен заклад вищої освіти має свою специфіку роботи і направлений на власну галузь функціонування [8, С. 13]. Взаємозв'язок та комплексність відповідних напрямків формує передумови для повномасштабного аналізу облікової політики на платформі закладів вищої освіти, використання інноваційного інструментарію, який охоплюватиме усі процедури обліку безпосереднього закладу вищої освіти.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В контексті розгляду означеного питання щодо актуальності організації облікової політики на платформах закладів вищої освіти необхідним є впровадження переліку відповідних рекомендації, а саме:

- 1) розширення сфери впливу та ведення облікової діяльності у закладах вищої освіти;
- 2) здійснення аналізу аспектів ведення облікової політики на платформі закладів вищої освіти з урахуванням можливості використання інноваційного інструментарію;
- 3) розширення спектру управлінських рішень на платформі закладів вищої освіти з урахуванням контексту впливу управлінського та фінансового обліку.

Таким чином, аналіз актуальних питань організації облікової політики у закладах вищої освіти в Україні та формування комплексу відповідних пріоритетних напрямів його покращення стають передумовою для трансформаційних зрушень в національній економіці, формуючи переваги для підвищення її конкурентоспроможності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Kostyshyn, N. S., Shmyhel O. Ye. (2012). Oblikova polityka yak element systemy upravlinnia biudzhethnymy ustanovamy [Accounting policy as an element of the management system of budgetary institutions]. *Naukovi pratsi Poltavskoi ahranoi akademii – Scientific works of the Poltava Agrarian Academy*, 2 (5), t. 2, 150-157 [in Ukrainian].
2. Koval, L.V., Platkovska, O. V. (2016), Problemy formuvannia oblikovoi polityky v biudzhethnykh ustanovakh [Problems of accounting policies in budgetary institutions]. *Ekonomichni studii – Economics studies*, 2 (10), 118-122. Retrieved from [http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2016/2\(10\)_2016.pdf](http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2016/2(10)_2016.pdf) [in Ukrainian].
3. Lisna, I. V. (2009). Oblikova polityka vyshchoho navchalnoho zakladu ta yii vplyv na efektyvnist pryiniattia upravlinnykh rishen: orhanizatsiino-metodolohichniy aspekt [Accounting policy of the university and its influence on the effectiveness of making managerial decisions: organisational and methodic aspect]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of the Kirovohrad National Technical University. Economic sciences*, 16(1), 271-275 Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_16\(1\)_46](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2009_16(1)_46) [in Ukrainian].

4. Podolianchuk, O. A. (2018). Oblikova politykashchodo zarobitnoi platy [Accounting Policy Concerning Wages]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 1(79), 64-71. Retrieved from <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/16507.pdf> [in Ukrainian].
5. Romaniv, Ye. M. & Kravychshyn, I. M. (2018). Osoblyvosti orhanizatsii i metodyka rozrobky oblikovoi polityky na suchasnomu etapi funktsionuvannia pidpryiemstv v Ukraini [Features of organization and methodology of accounting policy development at the present stage of enterprises functioning in Ukraine]. *Modern economics – Modern economics*, 10, 115-121. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-19) [in Ukrainian].
6. Kharchuk, Yu. Yu. (2014). Oblikova polityka ta yii vplyv na finansovu stiikist vyshchyykh navchalnykh zakladiv derzhavnoi ta komunalnoi vlasnosti v Ukraini [Registration policy and its influence is on financial stability of state and communal higher educational establishments in Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Ekonomika» – Scientific Notes of Ostroh Academy National University, «Economics» series*, 26, 124–129. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2014_26_22 [in Ukrainian].
7. Chebanova, N. V. Revutska, L. Ye., & Korolova, N. M. (2017). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku oblikovoi polityky derzhavnykh ustanov [Current state and prospects of development of accounting policies of public institutions]. *Visnyk KhNAU. Seriiia: Ekonomichni nauky – KHNAU Bulletin. Series: Economic Sciences*, 1, 130-136. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2017_1_16 [in Ukrainian].
8. Koval, L. V., & Levchuk, M. S. (2019). Aktualni problemy sohodennia shchodo orhanizatsii oblikovoi polityky u zakladakh vyshchoi osvity ta shliakhy yikh podolannia [Current problems of today's accounting organization in higher education institutions and their ways]. *Efektivna ekonomika – Efektivna ekonomika*, 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.38 [in Ukrainian].
9. Pro bukhhaltenskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. № 996-XIV [On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated July 16, 1999 No. 996-XIV]. *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [in Ukrainian].